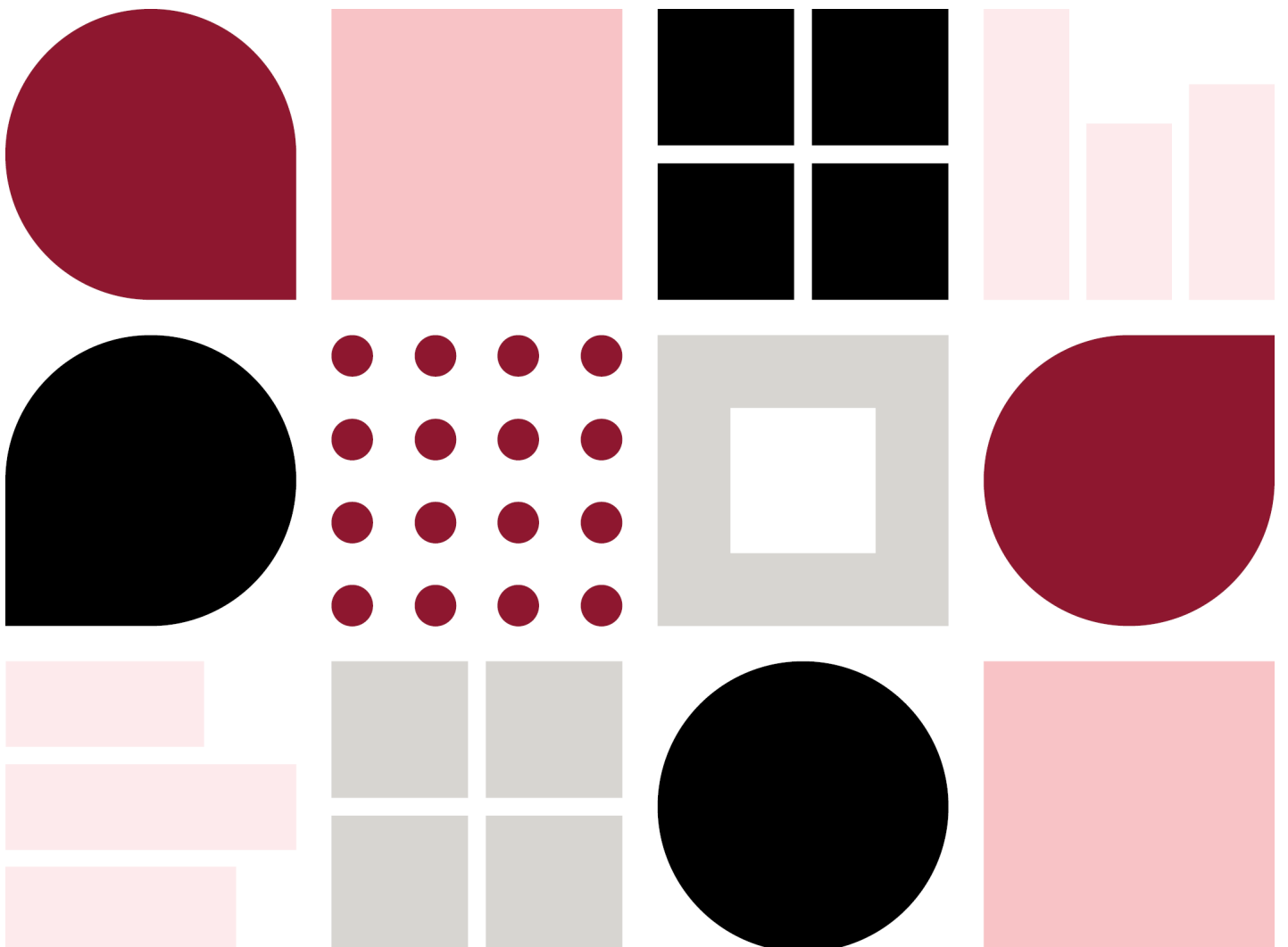

Butiksanställdas hälsa under covid-19-pandemin

Butiksanställdas hälsa under covid-19-pandemin.

Detta är en rapport i Handels rapportserie för fördjupade studier och analyser om branschen, arbetsmarknaden och samhället. Rapporterna i denna serie är självständiga produkter från Handels utredningsgrupp som vänder sig till fackliga och politiska beslutsfattare, forskare, journalister samt medlemmar som har intresse av grundliga studier om handelns bransch och arbetsmarknad. Denna rapport är skriven av Thea Holmlund, utredare på Handelsanställdas förbund.

© Handelsanställdas förbund
Handels rapporter 2021:1

VID CITAT:

Holmlund, T, Butiksanställdas hälsa under covid-19-pandemin, Handels rapporter 2021:1

TIDIGARE RAPPORTER I SERIEN

Holmlund, T & Carlén, S, Makten över arbetstidens förläggning, Handels rapporter 2020:5

Strömbeck A, En studie av handelsanställdas löner, arbetstider och pensioner, Handels rapporter 2020:4

Briland Rosenström, M & Palmgren O, Handels miljö- och klimatpolitiska program, Handels rapporter 2020:3

Briland Rosenström, M & Palmgren, O, Handelsanställdas syn på miljö- och klimatfrågor. Handels rapporter 2020:2

Carlen, S, Myter och sanningar om ob. En studie av ob-tilläggen i detaljhandeln. Handels rapporter 2020:1

Strömbäck A, Ett klipp i taget. Ekonomisk utveckling, arbetsmiljö och löner inom frisörbranschen, Handels rapporter 2019:6

Carlen, S, Vilka löner och arbetstider kan man försörja sig på? En studie av löner, löneinkomster och arbetstider i detaljhandeln, Handels rapporter 2019:5

Palmgren, O, Bakom lacken. Ekonomisk utveckling och arbetskraftsinvandring i skönhetsbranschen. Handels rapporter 2019:4

Carlén S, Bardh P & Palmetzhofer L, Handels syn på lönebildningen, Handels rapporter 2019:3

Carlén, S & Rosenström, M, Hur har handelns vinster och lönsamhet påverkats av strukturomvandlingen, Handels rapporter 2019:2

Uppenberg, C, Ensam på jobbet. Utbredning och konsekvenser av ensamarbetet i handeln, Handels rapporter 2019:1

Carlén, S, Musik i butik. En studie av hur musik påverkar handelsanställdas arbetsmiljö, Handels rapporter 2018:4

Berggren, C, En kompetent handel. Omställning och kompetensförsörjning i handeln, Handels rapporter 2018:3

Carlén, S & Rosenström, M, Hur påverkar digitaliseringen framtida sysselsättning och kompetensbehov i Handeln? Handels rapporter 2018:2

Rosenström, M, Ekobrottslighet i Handeln. En genomgång och analys av brott som drabbar välfärdssamhället, Handels rapporter 2018:1

Rosenström, M, E-handel över gränserna. Internationaliseringens konsekvenser för den svenska handelssektorn, Handels rapporter 2017:2

Carlén, S & Rosenström, M, Hur lönsam är handeln. En analys av lönsamhetsutvecklingen inom handeln, Handels rapporter 2017:1

För fler rapporter från tidigare år se www.handels.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Kapitel 1. Inledning och bakgrund.....	5
1.1 Åtgärder för att minska smittspridning och rädda jobb	5
Kapitel 2. Metod och presentation av resultat.....	7
2.1 Svarandes bakgrund.....	8
Kapitel 3. Hur har butiksanställda påverkats under covid-19-pandemin?.....	9
3.1 Oro kopplad till smitta	9
3.2 Förlorad arbetstid på grund av covid-19	12
3.3 Oro för att förlora inkomst	16
3.4 Ökad stress på arbetsplatsen.....	19
3.5 Hälsa och välmående under covid-19.....	22
Kapitel 4. Avslutande diskussion.....	25
Källförteckning	26

Sammanfattning

Under covid-19-pandemin har en stor grupp arbetare jobbat mitt i pandemin. Butiksanställda är några av dem som dagligen utsatts för smitta. Hur har man upplevt det? Den här studien visar att många anställda i butik både upplevt stark oro kopplat till smitta men även oro över att förlora inkomst, och stark stress på grund av hög arbetsbelastning.

Den vanligaste anledningen till oro kopplat till smittspridning är att smitta familj och närstående, något hela 81 procent av anställda i butik upplevt stark oro för. De främsta anledningarna till att anställda har känt stark eller mycket stark oro över att smittas av covid-19 i butiken de arbetar i har varit kopplat till kunders beteende. Hela 83 procent har oroat sig på grund av kunder som inte håller avstånd. Dock uppger över en tredjedel av de butiksanställda att bristfälliga rutiner och åtgärder i butiken är en anledning att de känt stark oro, vilket pekar på att arbetsgivarna inte gjort tillräckligt för att säkerställa en bra arbetsmiljö under covid-19-pandemin.

Ett annat stort orosmoment för butiksanställda under covid-19-pandemin har varit att förlora arbetstid och därmed inkomst. Många anställda i butik hade redan anställningar med få fasta timmar före pandemin och tvingas jaga extra timmar för att få ihop ekonomin. Den osäkra ekonomiska situation som många anställda lever i har förvärrats under pandemin på grund av den ökade risken att förlora arbetstid. Ökad sjukfrånvaro i och med rekommendationerna om att stanna hemma vid milda symptom innebär till exempel en kostnad.

Nedskärningar i de delar av sällanköpshandeln som haft minskat antal kunder har inneburit ökad osäkerhet för anställda som tvingats gå ner i tid, inte längre får sina extra timmar eller som har förlorat jobbet. Totalt har hela 73 procent av de anställda i butik någon gång under covid-19 förlorat arbetstid, 81 procent i sällanköpshandeln och 64 i dagligvaruhandeln. Främsta anledningen till förlorad arbetstid har varit sjukfrånvaro, därefter permitteringar, vilket främst anställda i sällanköpshandeln (33 procent) drabbats av.

Risken för att förlora arbetstid har inneburit stark oro, totalt har 52 procent upplevt stark oro för att förlora inkomst på grund av sjukfrånvaro, 38 procent på grund av permitteringar och 33 procent på grund av nedskärningar. Arbetsbelastningen, som var ett stort problem redan före pandemin, har ökat i de branscher som gynnats av pandemin (till exempel dagligvaruhandel och heminredning och byggvaruhandel) på grund av ökat kundtryck och ökad sjukfrånvaro och personal som inte alltid byts ut. De delar av sällanköpshandeln som haft färre kunder under pandemin, som modehandeln, har i stället fått en ökad arbetsbelastning på grund av nedskärningar i kombination med nya rutiner och ökad sjukfrånvaro. Studien visar att arbetsgivare inte gjort tillräckligt för att säkerställa en god arbetsmiljö för butiksanställda under covid-19-pandemin. Om det inte var tydligt tidigare har pandemin belyst butiksanställdas behov av systematiskt arbetsmiljöarbete och trygga anställningar med inkomster som går att försörja sig på.

Kapitel 1. Inledning och bakgrund

Som LO (2021) konstaterar har kvinnor i kontaktyrken varit särskilt utsatta under pandemin. Butiksanställda är inget undantag. Anställda i butik, vilka är en stor majoritet kvinnor, har under covid-19-pandemin varit en yrkesgrupp som påverkats påtagligt.

Medan många i befolkningen haft möjligheten att arbeta hemma har butiksanställda varit tvungna att fortsätta att gå till jobbet och utsättas för smitta dagligen. Anställdas arbetsituation har varit präglad av oro för smitta, tungt ansvar för att förhindra smittspridning och hög arbetsbelastning.

Underbemannade arbetsplatser är inget nytt men problemet har förstärkts under covid-19-pandemin. Riktlinjer om att stanna hemma vid lindriga symptom har lett till ökad frånvaro av personal på grund av sjukdom och vård av sjukt barn. Frånvarande anställda ersätts inte i tillräcklig utsträckning och arbetsbelastningen blir därför hög för dem som är på plats. I dagligvaruhandeln och delar av sällanköpshandeln, som till exempel heminredning- och byggvaruhandel, har dessutom arbetsbelastningen och stressen varit hög på grund av ökat kundtryck.

I delar av sällanköpshandeln, som exempelvis modehandeln, har tvärtom minskat kundflöde inneburit permitteringar och nedskärningar. Mindre personalstyrka i kombination med nya rutiner för att förhindra smittspridning har där lett till ökad arbetsbelastning och stress på många arbetsplatser, bland annat på grund av mer ensamarbete. Förutom hög arbetsbelastning och oro för smitta har butiksarbetet också inneburit stor oro för att förlora inkomst, såväl på grund av rekommendationerna att stanna hemma vid minsta symptom som på grund av nedskärningar och permitteringar. För de många som vanligtvis tvingas jaga extra timmar för att få ihop ekonomin har den ekonomiska stressen blivit allt värre under pandemin.

För att få ökad kunskap i syfte att förbättra såväl förebyggande arbetsmiljöarbete, som långsiktig hälsa för handelsanställda genomfördes en enkätstudie om handelsanställdas hälsa och välmående under covid-19-pandemin.

1.1 Åtgärder för att minska smittspridning och rädda jobb

I början av mars 2020 konstaterades samhällsspridning av covid-19-viruset i Sverige. Kort därefter vidtog regeringen och Folkhälsomyndigheten en rad olika insatser och rekommendationer för att minska smittspridningen, skydda liv och rädda jobb och inkomster. Tidigt under pandemin infördes system med korttidsarbete (permitteringar) i den privata sektorn för att företag skulle kunna undvika att varsla eller säga upp anställda. Inom handeln innebar lagen om korttidsarbete en uppgörelse mellan fack och arbetsgivare där arbetstiden kunde minskas med 20, 40, 60 eller 80 procent av arbetstidsmättet samtidigt som lönen sänktes med 4, 6, 7,5 respektive 12 procent i de olika stegen. Även om permittering är att föredra framför att förlora sin anställning innebär den ett visst inkomstbortfall för den anställde. I början av pandemin höjdes även taket för a-kassan och reglerna för att kvalificera sig gjordes mindre hårda.

I början pandemin blev det också tydligt att ett tillfälligt slopande av karensavdraget var viktigt för att möjliggöra för personer att stanna hemma när de är sjuka och på sätt minska smittspridningen. Att avskaffa karensdag och karensavdrag är dock något som Handels drivit under lång tid. Även om karensavdraget i princip togs bort i början av pandemin förlorar man fortfarande inkomst första dagen av sjukdom eftersom karensavdraget ersätts med ett schablonbelopp på 810 kronor före skatt (700 kr mellan 11 mars och 30 juni 2020 och 804 kr mellan 1 juni och 31 december 2020). För de som tjänar mer än drygt 17 000 (heltid en månad före skatt) ersätter inte schablonbeloppet hela inkomstbortfallet för första sjukdagen. Vidare infördes ersättning för att riskgrupper skulle kunna stanna hemma.

En central del av den svenska pandemistrategin har också varit att alla som kan ska arbeta hemifrån för att minska smittspridningen på arbetsplatserna och i samhället. Men för många av Handels medlemmar har det helt enkelt inte varit möjligt att arbeta hemifrån.

Rekommendationer för butiker

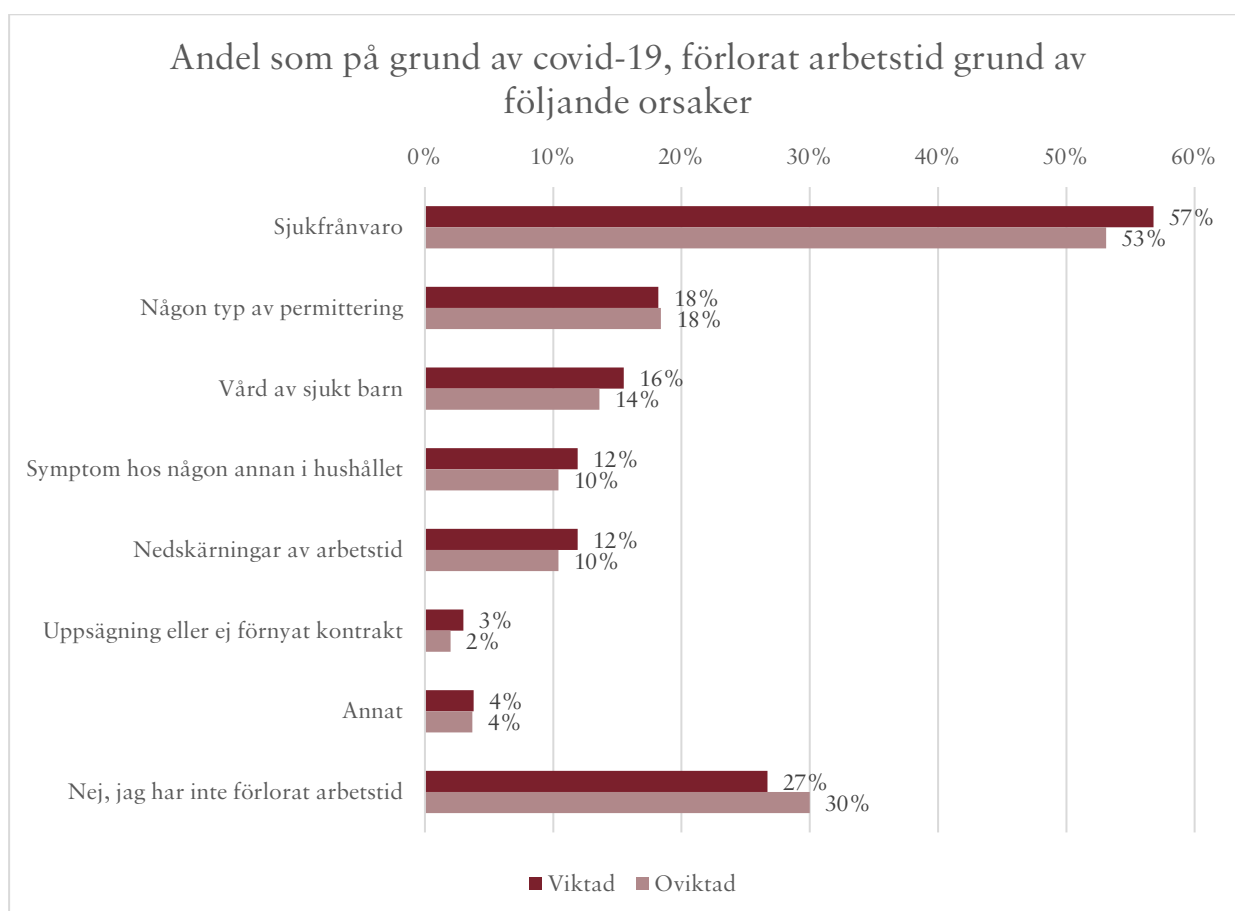
Redan 1 april 2020 gick Folkhälsomyndigheten ut med riktlinjer för butikers ansvar att minska smittspridningen av coronaviruset. Utifrån dessa riktlinjer presenterade arbetsgivarorganisationen Svensk Handel rekommenderade åtgärder 3 april som bland annat handlade om utökade städrutiner, handdesinfektion till kunder och personal, information och markeringar om att kunder ska hålla avstånd samt åtgärder för att begränsa trängseln/antalet kunder i butikerna.

13 oktober 2020 infördes möjligheten att vid särskilt stora utbrott av covid-19 införa tillfälliga lokala skärpningar av Folkhälsomyndighetens allmänna råd, vilket bland annat inkluderade avrådan om att besöka köpcentrum. Den 10 januari 2021 infördes en tillfällig pandemilag, som bland annat beskriver hur man begränsar kunder i butiker, för att undvika trängsel och smittspridning. Från 6 mars 2021 gäller att det får vara max 500 personer samtidigt i en butik eller ett varuhus. Dessutom uppmanades kunder att handla ensamma fram till 1 juli 2021. Trots att det funnits tydliga riktlinjer på plats sen början av pandemin har förtroendevalda och anställda vittnat om trånga butiker, kunder som struntar i rekommendationerna och chefer som gör för lite för att minska smittrisen (Holmlund 2020; Handels 2020; Handels 2021). Dessutom har anställdas ansvar att se till att kunder följer riktlinjerna varit tungt i en redan svår arbetssituation. När Arbetsmiljöverket under våren 2021 granskade 96 butiker fick fler än hälften krav på förbättringar av åtgärderna mot smittspridning (Handelsnytt 2021).

Kapitel 2. Metod och presentation av resultat

Ur Handelsanställdas förbunds medlemsregister drogs ett slumpmässigt urval (via statistikprogrammet SPSS) på 6 000 medlemmar i butik. Totalt gick enkäten ut till de 5 638 medlemmar som hade en mejladress i registret och av dessa svarade och avslutade 783 (14 %) individer enkäten. Fältperioden för enkäten var mellan 2021-03-30 och 2021-04-16 och två påminnelser skickades under perioden. För att se hur sammansättningen i det slumpmässiga urvalet och de svarande skiljer sig åt gjordes en bortfallsanalys. Först kontrollerades fördelningen mellan sällanköpshandeln och dagligvaruhandeln. Svaren fördelades relativt jämnt mellan branscherna i förhållande till urvalet. Andelen svarande i dagligvaruhandeln var 0,2 procentenheter färre jämfört med urvalet och svarande i sällanköpshandeln var 0,2 procentenheter fler än i urvalet. Gällande de svarandes kön och ålder fanns dock större avvikelser från urvalet. Kvinnor och äldre hade i betydligt högre utsträckning än urvalet svarat på enkäten och män och yngre har i lägre grad besvarat enkäten jämfört med urvalet.

Detta är inte unikt för just denna undersökning utan är ett vanligt förekommande mönster vid enkätundersökningar. För att hantera den sneda fördelningen i svar jämfört med urvalet efterstratifierades enkäten utifrån tio urvalsceller baserad på kön och åldersgrupp. Individerna i de olika urvalscellerna tilldelades därefter en vikt som relaterade till gruppens svarsavvikelse från urvalet. Exempelvis viktades män yngre än 25 år upp med 1,700 medan kvinnor över 56 viktades ned med 0,4844. Skillnaden mellan viktade och oviktade svar är dock inte stor. Som framgår av figuren nedan skiljer det som mest fyra procentenheter mellan viktade och oviktade svar på frågan om man förlorat arbetstid på grund av covid-19 på grund av orsakerna som listas i diagrammet. När resultatet av enkäten presenteras i denna rapport kommer dock de viktade svaren att användas eftersom vissa skillnader noterats mellan oviktade och viktade svar.

De svarande fick även möjlighet att ge öppna svar på vissa frågor. Stavfel och de meningsbyggnadsfel som finns i en del kommentarer har rättats men meningarnas innehåll är densamma. Detta anges endast här och inte i respektive kommentar.

Resultaten av denna undersökning kommer huvudsakligen presenteras deskriptivt. Merparten av enkätfrågorna har svarsalternativ med femgradiga skalor. I vissa fall kommer samtliga fem svarsalternativ redovisas men i flera fall kommer för tydlighetens skull inte samtliga svarsalternativ redovisas. I flera fall kommer till exempel svarsalternativ 1 och 2 presenteras ihop och 4 och 5 ihop. Svaren kommer redovisas uppdelat på bakgrundsvariabler som kön, ålder, bransch, geografisk plats, och anställningsform när denna uppdelning anses vara relevant. Den deskriptiva metoden ger en god bild av hur olika variabler samvarierar men den kan inte visa några definitiva orsakssamband utan kan endast ge vägledning om eventuella samband. För att fastställa orsakssamband behövs mer utvecklade statistiska modeller. De öppna kommentarerna används som ett komplement till den deskriptiva presentationen av enkätsvaren för att illustrera resonemang och aspekter som svarsalternativen inte berör och på så sätt ge en bättre bild av hur anställda upplevt att deras hälsa och välmående påverkats av att arbeta i butik under covid-19-pandemin.

2.1 Svarandes bakgrund

Med de viktade svaren är 75 procent av de svarande kvinnor och 25 procent män. 48 procent arbetar inom dagligvaruhandeln och 52 procent arbetar inom sällanköpshandeln. Majoriteten har en fast anställning på deltid (61 procent). 34 procent har en fast anställning på heltid och endast fyra procent har en tidsbegränsad anställning, tre procent på deltid och en procent på heltid. Andelen tidsbegränsade anställningar är underrepresenterade bland Handels medlemmar vilket innebär att en medlemsundersökning som denna inte kommer kunna redogöra för hur handelns anställda med de alla otryggaste anställningarna påverkats av pandemin.

38 procent av de svarande är under 36 år, 17 procent mellan 36–45 år och 45 procent 46 år eller äldre.

Ålder	
≤ 25	12 %
26–35	36 %
36–45	19 %
46–55	17 %
56+	11 %

90 procent av de svarande har under covid-19 pandemin arbetat i butik i minst sex månader, 88 procent har gjort det i mer än tolv månader, vilket betyder att de flesta har arbetat under större delen av pandemin.

Kapitel 3. Hur har butiksanställda påverkats under covid-19-pandemin?

3.1 Oro kopplad till smitta

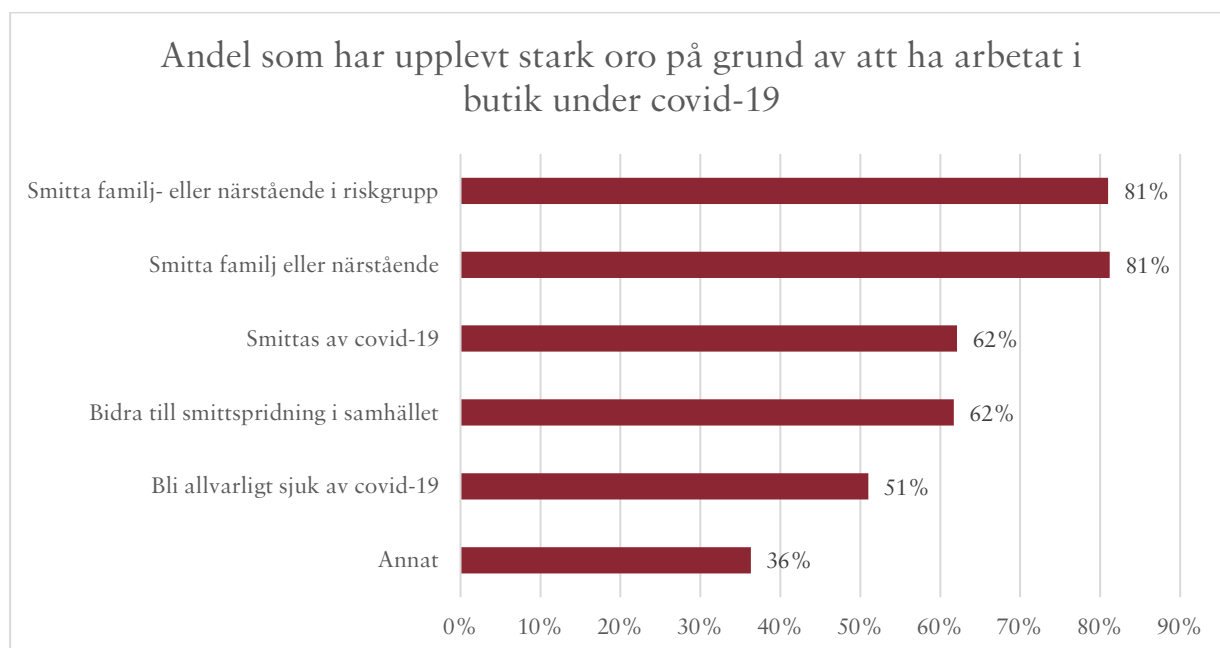
Att dagligen möta hundratals kunder gör onekligen butiksanställda särskilt utsatta för smitta. Kunder kommer ofta för nära och ute på butiksgolvet har anställda många gånger inte något skydd. Nästan var tredje butiksanställd tror eller vet att de har haft covid-19. Enkätundersökningen (Handels 2021) visar att 15 procent butiksanställda har testats positivt och 15 procent tror att de har haft covid-19, men har inte testats positivt. Av de svarande uppger sig 14 procent vara i någon slags riskgrupp.

Enkätundersökningen visar att en klar majoritet enligt dem själva har följt Folkhälsomyndighetens rekommendationer utanför sitt arbete. 86 procent av de svarande uppger att de följt rekommendationerna i ganska hög eller hög utsträckning. Oavsett i vilken utsträckning man följer rekommendationerna utanför arbetet kvarstår dock risken som butiksanställd att smittas på jobbet.

Så här beskriver en anställd utsattheten för smitta:

”Blev sjuk och smittade hela familjen redan i april 2020. Bara väntade på att det skulle hända och var livrädd. Skydd fanns inte. Många i personalen insjuknade. Man undrar hur mycket smitta som egentligen förekom i ex. byggvaruhuset där kundtrycket var enormt och skyddet var sparsamt.”

Medan det är 30 procent som har haft eller tror att de har haft covid-19 är det betydligt fler som har upplevt oro kopplat till covid-19 på grund av att ha arbetat i butik. Hela 81 procent har upplevt stark eller mycket stark oro över att föra covid-19-smitta vidare till familj eller närstående. 62 procent har upplevt stark eller mycket stark oro över att smittas själva. Vidare har 62 procent känt stark eller mycket stark oro över att bidra till smittspridning i samhället. 36 procent uppger att de upplevt oro av en annan anledning. Vid alternativet ”annat” var det möjligt att lämna en kommentar. Flera nämner oro för smitta kopplat till graviditet som anledning till oro.

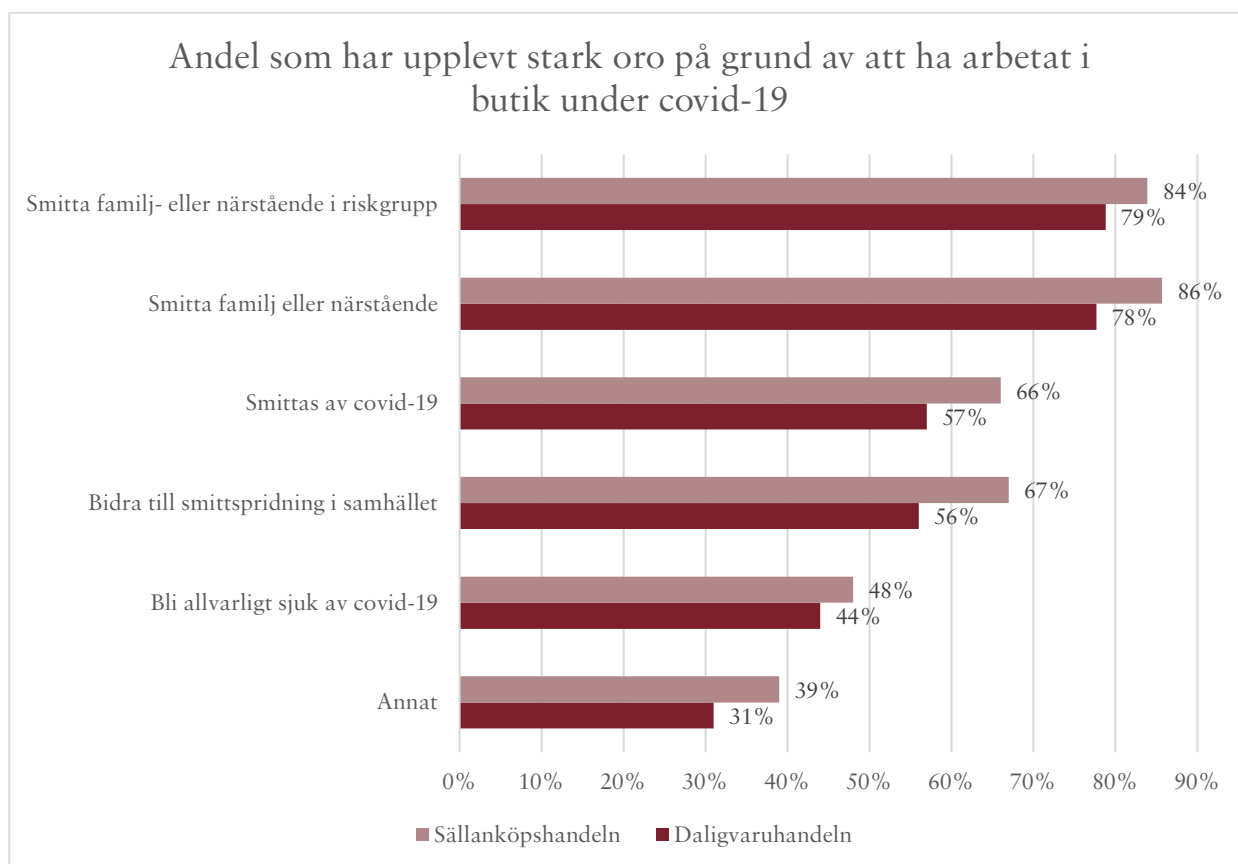
Så här beskriver några medlemmar sin oro för att själva smittas eller föra smittan vidare:

"Man åker till jobbet med en klump i magen, varje gång, "är det idag jag skall bli smittad?". Rädslan för att bli smittad eller föra smitta vidare har gjort att jag knappt besökt en enda annan affär på nästan ett år."

"Är äldre själv och lever tillsammans med en person i riskgrupp. Det har varit och är mycket pressande att jobba i butik då de flesta kunder inte bryr sig om restriktionerna. Jag har haft press på mig att inte bli smittad och att inte ta med mig smittan hem då det kan få allvarliga konsekvenser för min man. Tufft att jobba i butik där man ständigt är i kontakt med kunder och samtidigt ska försöka skydda sig själv och sin livskamrat från att få sjukdomen. De åtgärder man har i butiken är inte tillräckliga, de flesta kunder som kommer till butiken bryr sig inte om dem."

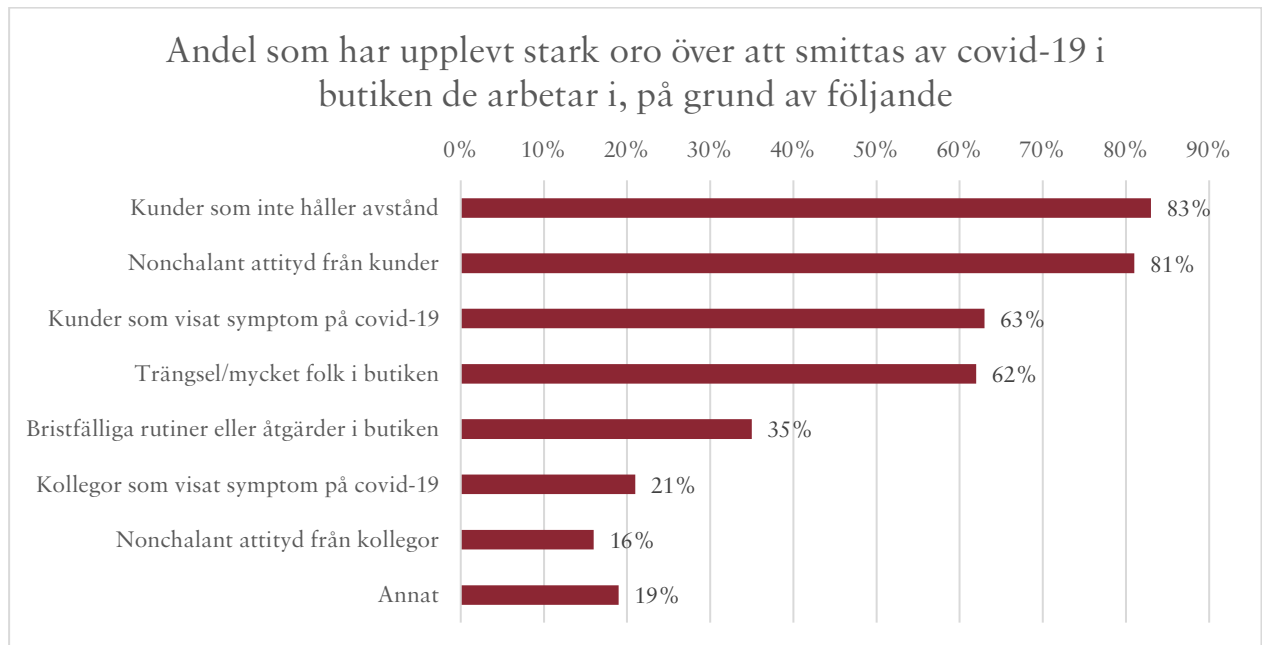
"Som personal har man ju inte haft någon chans att komma undan. Kunderna kommer ju både nära och är många. Jag är rädd att dra hem smitta till familjen. Känner mig som en brandfackla."

På samtliga påståenden har en större andel i sällanköpshandeln uppgett att de upplevt stark eller mycket stark oro jämfört med dem i dagligvaruhandeln. Exempelvis har två tredjedelar av de anställda i sällanköpshandeln upplevt mycket stark eller ganska stark oro över att smittas av covid-19, jämfört med 57 procent i dagligvaruhandeln. Vidare är det 67 procent i sällanköpshandeln som upplevt ganska stark eller mycket stark oro för att bidra till allmän smittspridning i samhället. I dagligvaruhandeln är det 56 procent. Genomgående har kvinnor också upplevt oro i större utsträckning jämfört med män. De yngre åldersgrupperna har i högre utsträckning upplevt oro för att smitta närstående medan de äldre åldersgrupperna i högre utsträckning upplevt oro kopplat till att själva bli sjuka.

De främsta anledningarna till att anställda i butik har känt stark eller mycket stark oro över att smittas av covid-19 i butiken de arbetar i har varit kopplat till kunders beteende. Hela 83 procent har oroat sig på grund av kunder som inte håller avstånd och 81 procent på grund av nonchalant attityd från kunder. 63

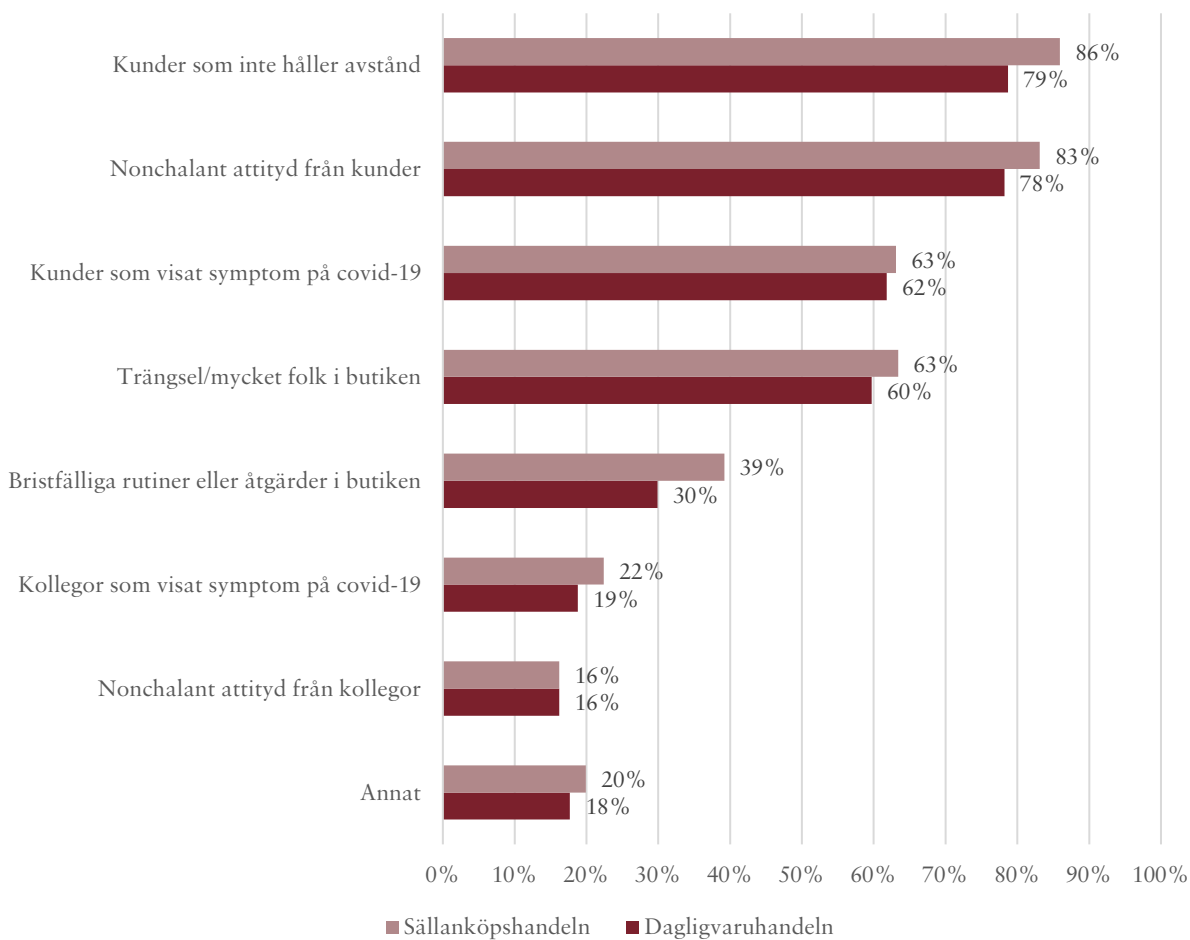
procent har upplevt oro för att kunder uppvisat symptom och 62 procent uppger att trängseln i butiken har varit en anledning till att de känt stark oro över att bli smittade i butiken de arbetar i. Mer än en tredjedel uppger också att de känt stark oro för att det varit bristfälliga rutiner eller åtgärder i butiken. Drygt en femtedel har upplevt oro för att kollegor visat symptom och 16 procent på grund av nonchalant attityd från kollegor. 19 procent uppger annan anledning till oro.

Även för dessa påståenden är det generellt en något större andel inom sällanköpshandeln som känt oro för smitta på grund av samtliga anledningar i enkäten jämfört med dagligvaruhandeln. Särskilt stor skillnad är det gällande hur många som känt oro på grund av bristfälliga rutiner eller åtgärder i butiken. I sällanköpshandeln är det 39 procent som upplevt stark eller ganska stark oro av denna anledning medan det i dagligvaruhandeln är 30 procent. Det är också en större andel i sällanköpshandeln som upplevt stark oro på grund av kunder som inte håller avstånd och har nonchalant attityd.

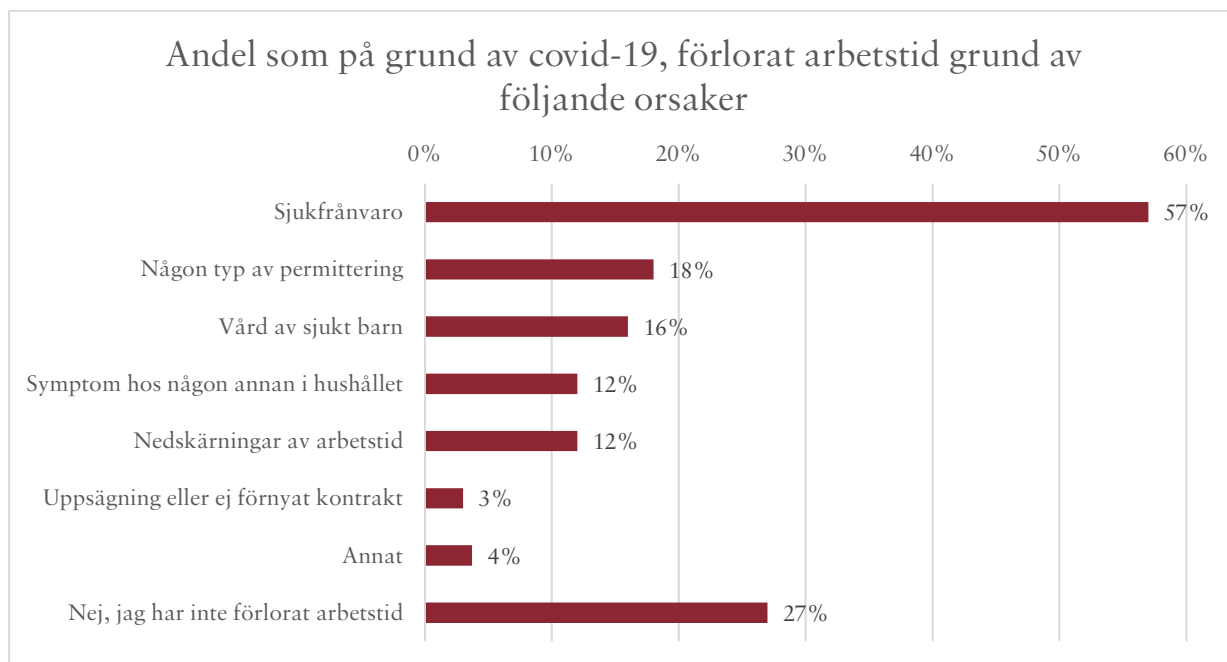
Bristfälliga rutiner eller åtgärder skulle kunna vara en del av förklaringen till varför anställda i sällanköpshandeln generellt upplevt oro kopplat till smitta i högre utsträckning jämfört med dagligvaruhandeln. Detta är också i linje med resultaten från en undersökning bland förtroendevalda i butik som gjordes våren 2020. Undersökningen visade att förtroendevalda i sällanköpshandeln (66 procent) i högre grad upplevde att deras arbetsgivare inte vidtagit åtgärder kopplat till covid-19 jämfört med dagligvaruhandeln (53 procent) (Holmlund 2020). Även en undersökning bland skyddsombud som genomfördes hösten 2020 visade att en större andel i sällanköpshandeln ansåg att deras arbetsgivare inte vidtagit tillräckliga åtgärder kopplat till covid-19 för att anställda ska känna sig trygga (Handels 2020).

Andel som har upplevt stark oro över att smittas av covid-19 i butiken de arbetar i, på grund av följande

3.2 Förlorad arbetstid på grund av covid-19

Ett annat orosmoment för butiksanställda under covid-19-pandemin har, som tidigare nämnts, varit att förlora arbetstid. Hela 73 procent av de anställda i butik har någon gång förlorat arbetstid under pandemin. Den främsta anledningen har varit sjukfrånvaro. Över hälften (57 procent) av alla anställda i butik har förlorat arbetstid på grund av sjukfrånvaro. Därefter är permitteringar den anledning som gjort att flest anställda förlorat arbetstid, 18 procent. 16 procent har förlorat arbetstid på grund av vård av sjukt barn och 12 procent vardera har förlorat arbetstid på grund av nedskärningar eller symptom hos någon annan i hushållet. Tre procent har förlorat arbetstid på grund av att deras anställningskontrakt sagts upp eller inte förnyats. Fyra procent har förlorat arbetstid av annan anledning.

Det är tydligt att anställda i sällanköpshandeln i större utsträckning förlorat arbetstid jämfört med anställda i dagligvaruhandeln, 81 procent i sällanköpshandeln och 64 procent i dagligvaruhandeln. Den främsta anledningen till detta är att anställda i sällanköpshandeln i större utsträckning förlorat arbetstid på grund av permitteringar och nedskärningar av arbetstid. 33 procent av de anställda i sällanköpshandeln och tre procent i dagligvaruhandeln har förlorat arbetstid på grund av någon form av permittering. Av de anställda i sällanköpshandeln har 17 procent drabbats av nedskärningar, jämfört med sex procent i dagligvaruhandeln. Det är också fler i sällanköpshandeln som förlorat arbetstid på grund av uppsägning eller att kontraktet ej förnyats.

Inom sällanköpshandeln skiljer det sig dock åt mellan olika branscher. Inom modehandeln har 56 procent förlorat arbetstid på grund permitteringar och 32 procent på grund av nedskärningar. Inom elektronikhandeln är motsvarande siffror sex och 13 procent och inom heminredning- och byggvaruhandeln sju och åtta procent.

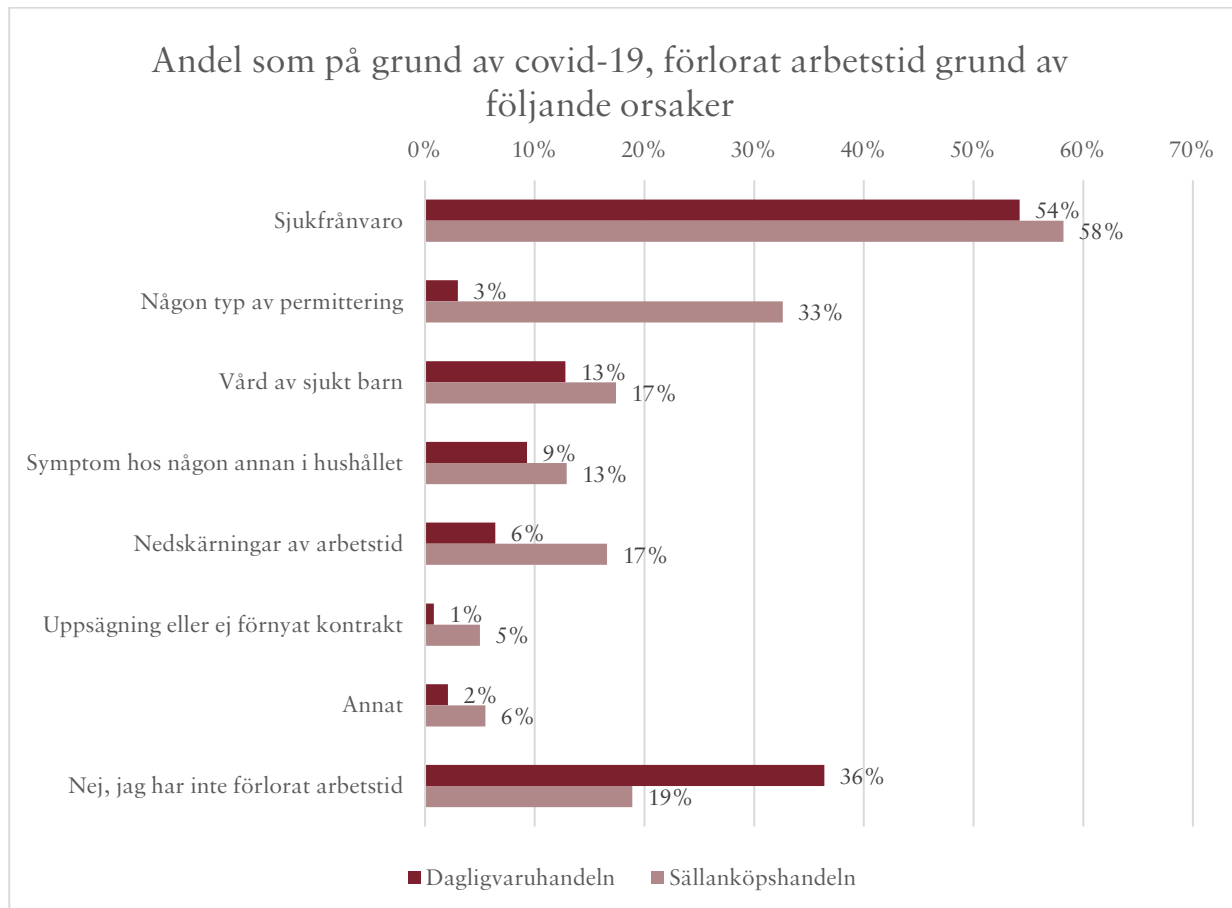
Att fler förlorat arbetstid i sällanköpshandeln jämfört med dagligvaruhandeln är inte förvånande eftersom nya rekommendationer och beteendevanor som följt med covid-19-pandemin drabbat sällanköpshandelns försäljning i större utsträckning. Dagligvaruhandelns försäljning har snarare gynnats av att många dragit ner på restaurangbesöken och i stället lagat mat hemma.

I början av pandemin uppstod ett bunkringsbeteende som innebar att dagligvaruhandeln i mars ökade med 7,5 procent, i kalenderkorrigerade, fasta priser och jämfört med samma månad året innan. Så mycket har försäljningen inte ökat sedan juli 2006.

De följande tre månaderna efter den kraftiga uppgången sjönk försäljningen dock. Totalt ökade dagligvaruhandeln med 0,6 procent under 2020 jämfört med 2019, vilket är strax under utvecklingen året innan.

Vid pandemins början hade sällanköpshandeln motsatt utveckling jämfört med dagligvaruhandeln och försäljningen sjönk kraftigt när folk undvek butikerna för att minska smittorisen. Från och med maj gick det bättre för branschen och försäljningen ökade jämfört med motsvarande period året innan. Under 2020 ökade sällanköpshandelns försäljning totalt med 2,6 procent, vilket är något lägre än året innan då den ökade med 3,7 procent.

Under hela pandemin har det varit stora skillnader mellan olika branscher inom sällanköpshandeln. Elektronikhandeln och heminredning och bygghandeln är exempel på branscher vars försäljning gynnats. När allt fler har tillbringat mer tid i hemmet har intresset ökat för att renovera och fixa hemma. Handeln med kläder och skor har däremot haft det väldigt svårt under pandemin. Minskat socialt umgänge och ökat hemarbete har troligen lett till minskat behov av att skaffa nya kläder och skor (SCB 2021).

Tittar vi närmare på skillnader geografiskt kopplat till att ha förlorat arbetstid ser vi också att anställda i butiker i de län med mycket gränshandel till Norge som Värmland och Västra Götaland har förlorat arbetstid i högre utsträckning. Andelen anställda i län med gränshandel till Norge som har förlorat arbetstid är 78 procent, jämfört med 72 procent i resterande län. Skillnaden beror främst på att anställda i gränshandelsområdena förlorat arbetstid på grund av nedskärningar och permitteringar i större utsträckning än anställda i andra områden. I Strömstad i Västra Götaland, där den största delen av gränshandeln till Norge sker, sjönk den totala försäljningen med nästan 60 procent jämfört med året innan (SCB 2021).

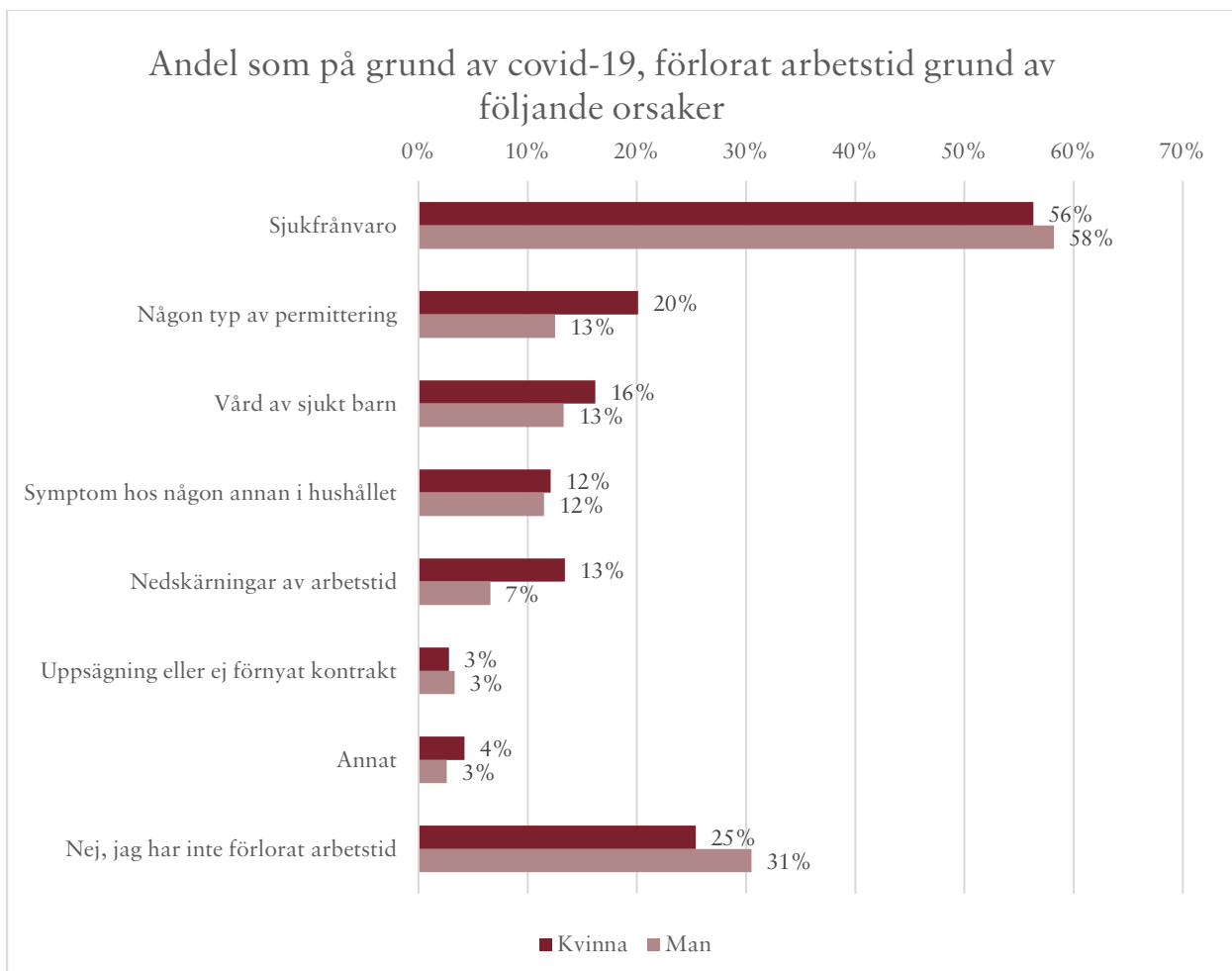
Fler kvinnor än män har också förlorat arbetstid, 75 procent jämfört med 70 procent av männen. Skillnaden mellan könen beror främst på att kvinnor i större utsträckning har förlorat arbetstid på grund av vård av sjukt barn, permitteringar och nedskärningar av arbetstid. Att kvinnor drabbats av permitteringar och nedskärningar skulle delvis kunna bero på att andelen kvinnor som arbetar i sällanköpshandeln (77 procent) är något större jämfört med dagligvaruhandeln (74 procent).

Inom sällanköpshandeln är det större skillnader mellan könen. 84 procent av kvinnorna har förlorat arbetstid i sällanköpshandeln jämfört med 72 procent av männen. 35 procent av kvinnorna i sällanköpshandeln har drabbats av permitteringar och 19 procent av nedskärningar. Motsvarande siffror för männen är 23 och tio procent. När det gäller sällanköpshandelns delbranscher finns en större andel kvinnor i de delbranscher som drabbats hårdast av pandemin. Ett exempel på det är modehandeln, med 94 procent

kvinnliga anställda. Exempel på delbranscher som drabbats i mindre utsträckning av pandemin är elektronikhandeln (18 procent kvinnor), sport, kultur och fritidsvaruhandeln (63 procent kvinnor och heminredning- och byggvaruhandeln (74 procent kvinnor).

	Kvinnor	Män
Elektronikhandel	18%	82%
Sport-, kultur och fritidsvaruhandel	63%	37%
Heminredning- och byggvaruhandel	74%	26%
Varuhus med brett sortiment	81%	20%
Modehandel	94%	6%

Att könsuppdelningen skiljer sig mellan branscher som drabbats av covid-19-pandemin jämfört med de branscher som inte drabbats lika hårt är troligen den främsta anledningen till att en större andel kvinnor inom sällanköpshandeln förlorat arbetstid jämfört med männen. Eftersom grupperna inom sällanköpshandels delbranscher blir väldigt små när man delar upp på kön och olika anledningar till att man förlorat arbetstid är det svårt att utläsa skillnaderna mellan könen inom delbranscherna. Gruppen män i sällanköpshandeln är totalt endast 90 personer jämfört med kvinnorna som är 305. I en mindre grupp kan ett fåtal av svaren få större påverkan på gruppens totala andel jämfört med i en större grupp.

De som är 45 år eller yngre har också i högre utsträckning förlorat arbetstid jämfört med de som är 46 år eller äldre. De yngre åldersgrupperna har i större utsträckning drabbats av nedskärningar, uppsägningar eller ej förnyat kontrakt och sjukfrånvaro. Vidare har deltidanställda i högre utsträckning förlorat arbetstid på grund av permitteringar, nedskärningar och uppsägningar jämfört med heltidsanställda.

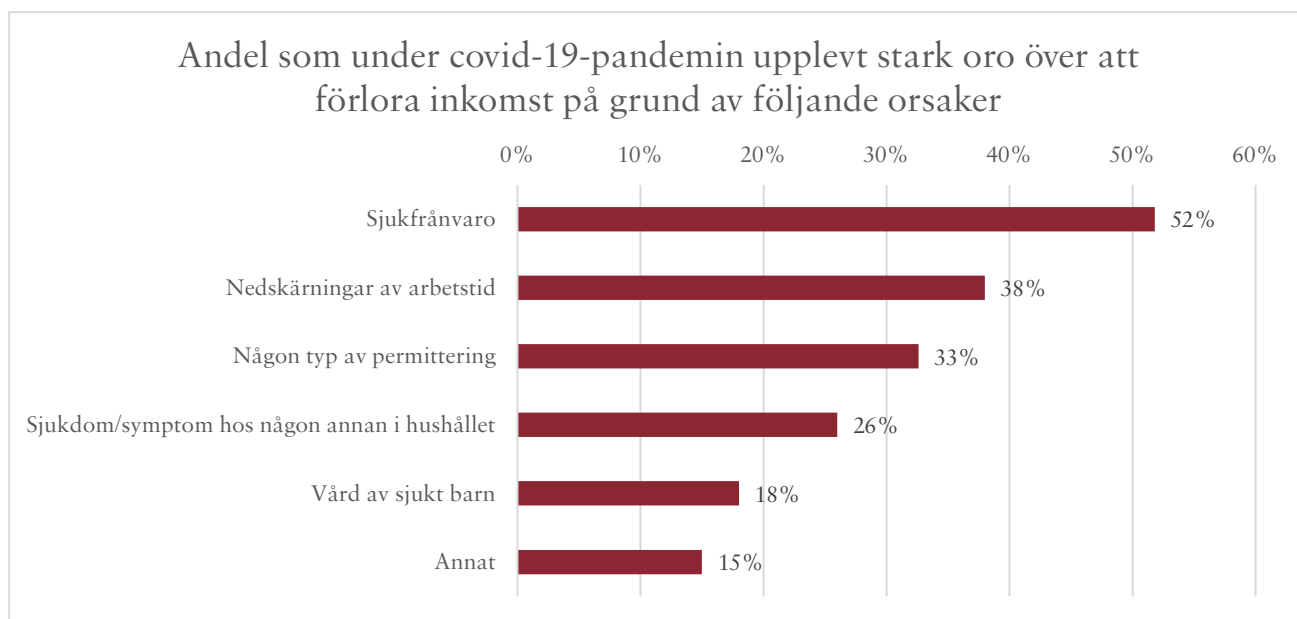
Många butiksanställda som jobbar deltid är beroende av att jobba extra timmar utöver sin kontrakterade arbetstid för att få ekonomin att gå ihop. När många butikers omsättning minskat kraftigt, vilket inneburit nedskärningar, har många deltidanställda inte kunnat få jobba extra timmar. Det skulle kunna vara en del av förklaringen till att deltidanställda upplever att de förlorat arbetstid på grund av nedskärningar i större utsträckning. Det är dessutom en större andel deltidanställda i sällanköpshandeln än i dagligvaruhandeln, 70 procent jämfört med 60 procent, vilket delvis kan förklara varför deltidanställda drabbats i större utsträckning av nedskärningar och permitteringar. Tittar vi inom sällanköpshandeln ser vi även att det är en större andel deltidanställda som förlorat arbetstid på grund av nedskärningar, jämfört med heltidsanställda. Detta beror troligtvis på att en större andel deltidanställda (liksom kvinnor) arbetar inom branscher som drabbats hårt av pandemin, till exempel modehandeln.

Det är även betydligt fler tidsbegränsat anställda som har förlorat arbetstid på grund av covid-19. Framst på grund av nedskärningar eller på grund av att kontraktet sagts upp eller ej förnyats. Gruppen tidsbegränsat anställda är dock en väldigt liten grupp bland de totalt svarande vilket gör att svaren från några få tidsbegränsat anställda kan få stor påverkan på svaren för gruppen tidsbegränsade totalt. Att en stor grupp tidsbegränsat anställda i butik förlorat sin anställning är dock troligt eftersom arbetstagare med otrygga anställningar är de som i första hand blir av med sin anställning vid nedskärningar. Det finns inga regler som utesluter visstidsanställda från permitteringar men för att uppfylla kraven för det ekonomiska stödet måste arbetsgivaren ha gjort vad den kan för att minska arbetskraftskostnaderna. I Tillväxtverkets regler står att sådana åtgärder till exempel kan vara uppsägning av personal som inte är tillsvidareanställda. Det har alltså funnits incitament för att säga upp tillfälligt anställda vid permitteringar (LO 2021).

3.3 Oro för att förlora inkomst

Vilka orsaker som främst ligger bakom att anställda förlorat arbetstid skiljer sig något jämfört med vad anställda främst oroar sig för kopplat till att förlora inkomst. Att förlora inkomst på grund av sjukfrånvaro är dock den anledning som flest oroar sig för. Över hälften har upplevt oro över att förlora inkomst på grund av sjukfrånvaro. Även om karensavdraget i princip togs bort i början av pandemin förlorar man fortfarande inkomst första dagen av sjukdom eftersom karensavdraget ersätts med ett schablonbelopp på 810 kronor före skatt (700 kr mellan 11 mars och 30 juni 2020 och 804 kr mellan 1 juni och 31 december 2020). För dem som tjänar mer än drygt 17 000 (heltid en månad före skatt) så ersätter inte schablonbeloppet hela inkomstbortfallet för första sjukdagen. Dessutom ersätts heller inte hela lönen för resterande dagar av sjukfrånvaro. Vidare är det många i butik som arbetar fler timmar än vad de har på sina kontrakt genom att jaga extra timmar. Eftersom dessa timmar ofta inte är schemalagda i förväg får anställda inte ersättning för dessa timmar vid sjukdom.

Av respondenterna har 38 procent oroar sig för att förlora inkomst på grund av nedskärningar och 33 procent på grund av permitteringar. Det är betydligt fler än de som faktiskt har förlorat arbetstid på grund av dessa anledningar. Att inkomsten ska förloras på grund av att någon annan i hushållet är sjuk har 26 procent oroar sig för. Vård av sjukt barn har varit anledning till oro för 18 procent. De som uppgett alternativet annat, 15 procent, och lämnat en kommentar nämner bland annat oro för att bli uppsagd som annan anledning till oro.

Så här beskriver några medlemmar i butik osäkerheten kopplad till att inte veta om eller hur mycket man kommer få jobba:

”Väldigt osäker situation. Man har inte vetat om man ska bli permitterad eller jobba sina vanliga tider.”

”Mest negativ påverkan har varit på grund av oro för att inte få behålla jobbet på grund av extremt minskad handel i butik.”

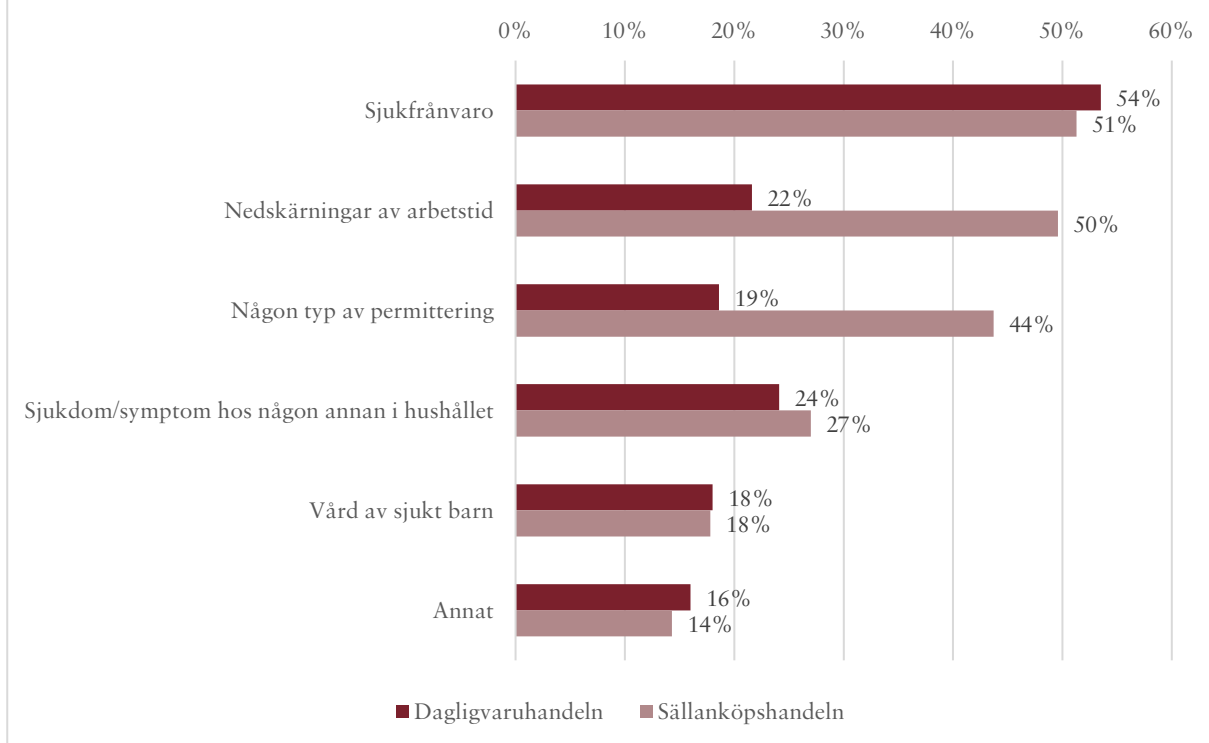
”Störst är stressen över färre arbetspass = lägre lön = ekonomisk stress”

Det finns dock även de som upplevt fördelar med att permitteras.

”På grund av permitteringar så har jag fått mer tid till annat och mår mycket bättre över att dels jobba mindre och dels jobba kortare dagar. 6-timmarsdagar är verkligen något att sträva efter”

Inte förvånande är det mer än dubbelt så många i sällanköpshandeln som oroar sig för att förlora inkomst på grund av permitteringar och nedskärningar. I sällanköpshandeln har 44 procent oroat sig för att förlora inkomst på grund av permitteringar medan 19 procent gjort det i dagligvaruhandeln. Hälften av de anställda i sällanköpshandeln har oroat sig för att förlora inkomst på grund av nedskärningar och 22 procent har gjort det i dagligvaruhandeln.

Andel som under covid-19-pandemin upplevt stark oro över att förlora inkomst på grund av följande orsaker

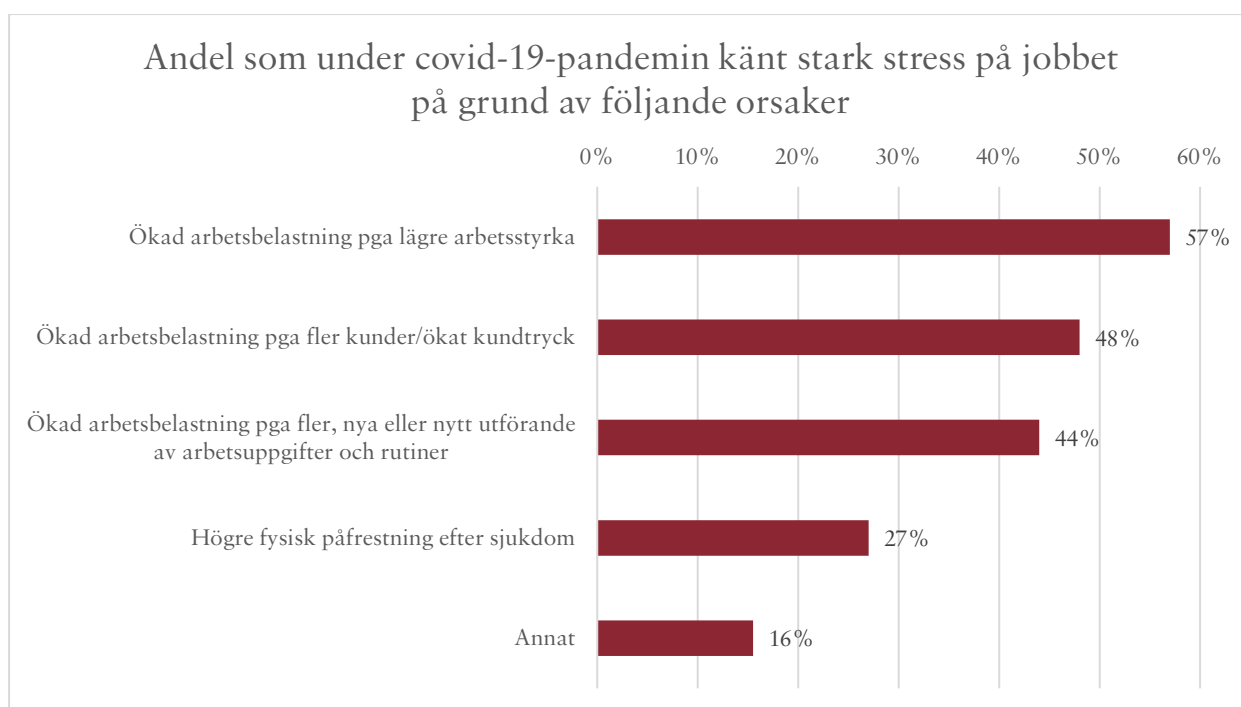

Tittar vi inom sällanköpshandelns delbranscher ser vi också här skillnader mellan till exempel heminredning- och byggvaruhandeln och modehandeln. Inom modehandeln har 63 procent upplevt stark oro för att förlora inkomst på grund av nedsänkningar och 57 procent har gjort det på grund av permitteringar. Inom heminredning- och byggvaruhandeln är motsvarande siffror 36 och 30 procent. Jämför vi län med mycket gränshandel till Norge (Västra Götaland och Värmland) med resterande län ser vi också att en större andel upplevt stark oro för att förlora inkomst på grund av nedsänkningar och permitteringar jämfört med resterande län.

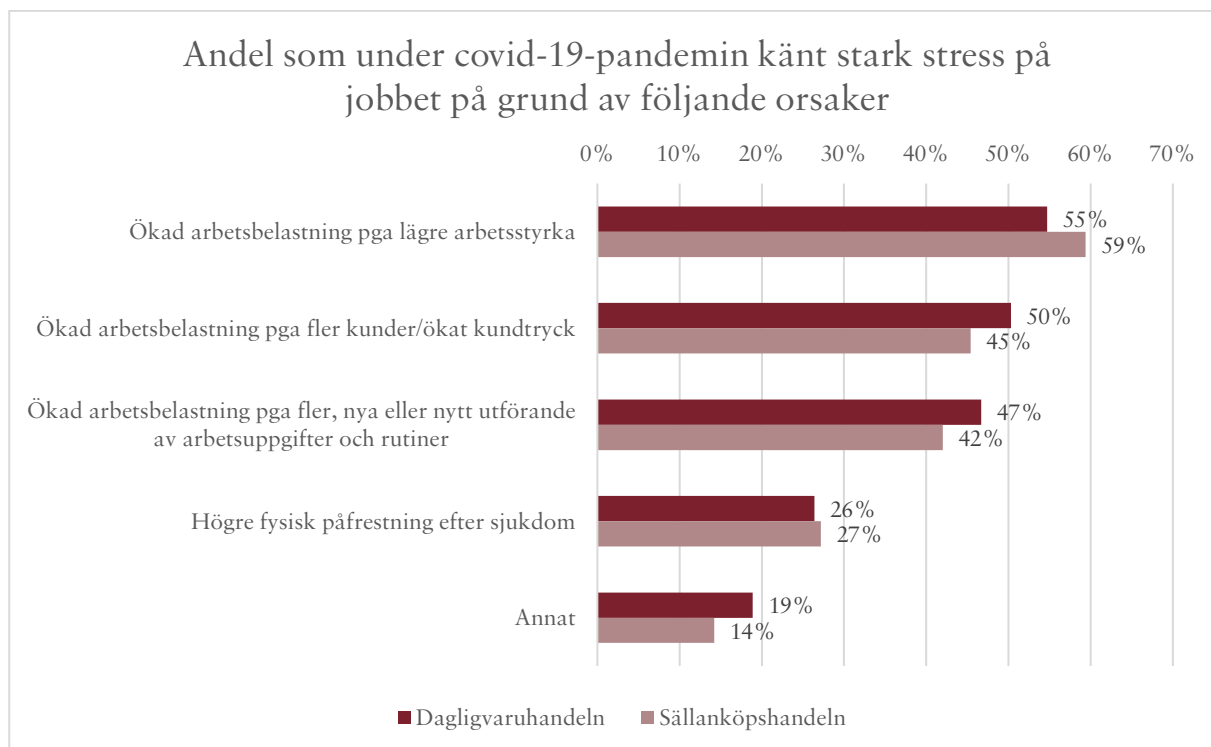
Deltidsanställda har också i högre utsträckning oroat sig för att förlora inkomst på grund av permitteringar och nedsänkningar jämfört med heltidsanställda, vilket går i linje med att de i högre utsträckning också förlorat arbetstid på grund av dessa anledningar. De under 25 år har också oroat sig för nedsänkningar i större utsträckning än de äldre åldersgrupperna. Genomgående har kvinnor uppgett att de upplevt oro i högre utsträckning än män, vilket går i linje med att en större andel kvinnor faktiskt har förlorat arbetstid jämfört med män.

3.4 Ökad stress på arbetsplatsen

På många sätt har covid-19 också inneburit ökad stress på arbetsplatsen. Den främsta anledningen till att anställda i butik har upplevt stress på jobbet är kopplad till ökad arbetsbelastning på grund av lägre arbetsstyrka, till exempel till följd av permitteringar, nedskärningar eller ökad sjukfrånvaro. Hela 57 procent har upplevt stark eller mycket stark stress av denna anledning. Nästan hälften av de anställda har känt stark stress på grund av den ökade arbetsbelastningen som ökat kundtryck inneburit. Nya rutiner i och med covid-19 har också inneburit ökad arbetsbelastning och stress för många. 44 procent av de anställda uppger att de känt stark eller mycket stark stress av denna anledning. Vidare har 27 procent upplevt stark stress på grund av högre fysisk påfrestning efter sjukdom under perioden. Bland dem som uppgett alternativet ”annat”, 16 procent, är det flera som nämner att kunders otrevliga och ibland aggressiva bemötande när anställda ber dem följa restriktionerna i butikerna inneburit mycket stress.

Något fler har upplevt stark stress på grund av ökad arbetsbelastning till följd av lägre arbetsstyrka i sällanköpshandeln, 59 procent jämfört med 55 procent i dagligvaruhandeln. Inte förvånande är det fler i dagligvaruhandeln som upplevt stark stress på grund av den ökade arbetsbelastningen som ökat kundtryck inneburit, 50 procent jämfört med 45 procent i sällanköpshandeln. Fler i dagligvaruhandeln har också upplevt stark stress på grund av ökad arbetsbelastning i och med fler eller nya arbetsuppgifter och rutiner, 47 procent jämfört med 42 procent i sällanköpshandeln. Det skulle bland annat kunna bero på att många butiker utökat tjänster som innebär att kunden själv inte plockar sina varor. Inom sällanköpshandeln ser vi skillnader mellan olika delbranscher. Till exempel har en större andel anställda i heminredning- och byggvaruhandeln upplevt stark stress på grund av ökat kundflöde, 64 procent, jämfört med i modehandeln där 33 procent upplevt stark stress av denna anledning. I modehandeln uppger däremot 62 procent att de upplevt stress på grund av lägre personalstyrka medan 55 procent gjort det i heminredning- och byggvaruhandeln.

Så här beskriver några butiksanställda stressen de upplevt kopplad till ökad arbetsbelastning på grund av covid-19:

”Man är utsatt för mycket stress då företaget inte ersätter dem som blivit sjuka i covid eller annan sjukdom.”

”Inte kunnat ta ut ledighet när jag behövt återhämtning på grund av ökad försäljning och sjuka medarbetare.”

”Den extrema ökningen av omsättning och arbetsbelastning under pandemin (arbetar inom hemelektronik) har lett till att jag nu reagerar mycket starkare på stress då vi upplevde vad som kändes som en de facto högsäsong som pågick från mars 2020 hela vägen in i 2021 och vidare.”

”Schemaändringar görs hur som helst, med korta varsel som en dag i förväg, det har också skett samma dag, utan att fråga om man kan jobba eller inte. Det som oroar är att den psykiska återhämtningen blir rubbad, att det är svårt att planera för återhämtning när man kan bli fräntagen återhämtning. En stress att kolla det digitala schemat dagligen då schemaändringar kan ske när som helst utan en kommunikativ tillsägelse.”

Och så här beskriver en medlem hur kombinationen av nedskärningar och nya rutiner på grund av covid-19 inneburit stress och hög arbetsbelastning:

”Vi är färre som jobbar samtidigt, och det är fruktansvärt svårt att jobba lönehelg, hinna räkna så vi inte är för många i butiken. Samtidigt ta hand om kunder som vill betala. Vi är ensamma eller har en till kollega per våningsplan. Man säger till kunder om avstånd och att ta hänsyn, och ingen bryr sig. Önskar varje dag att jag hade ett jobb så jag kunde jobba hemifrån.”

Den ökade arbetsbelastningen i kombination med rekommendationen att stanna hemma med milda symptom har också gett upphov till skuld känslor och oro för många. Man vill inte bidra till smittspridning

men man vill heller inte lämna kollegorna i sticker på grund av milda symptom. Så här beskriver en medlem de dubbla skuldkänslorna:

”Har haft starka skuldkänslor och ångest under hela pandemin. Oavsett hur man gör känner man att det blir fel. Skuldkänslor för att man varit tvungen att sjuka sig för milda symptom som man innan covid-19 inte brytt sig om utan gått till jobbet ändå. Och ännu mer skuldkänslor om man känt sig lite snuwig men gått till jobbet för att man känner skuld för att vara hemma när det är minimibemanning....En vikarierande chef tyckte att jag i alla fall skulle öppna butiken en dag då jag sjukade mig på morgonen med feber och halsont. Jag pendlade dessutom 45min med buss för att ta mig till jobbet.”

Ansvar för att se till att kunder håller avstånd är vidare något som gett upphov till stress för många. Som nämnts tidigare säger flera av de som uppgett alternativet ”annat” att kunders otrevliga och ibland aggressiva bemötande när anställda ber dem följa restriktionerna i butikerna inneburit stor stress. Så här beskriver några anställda detta:

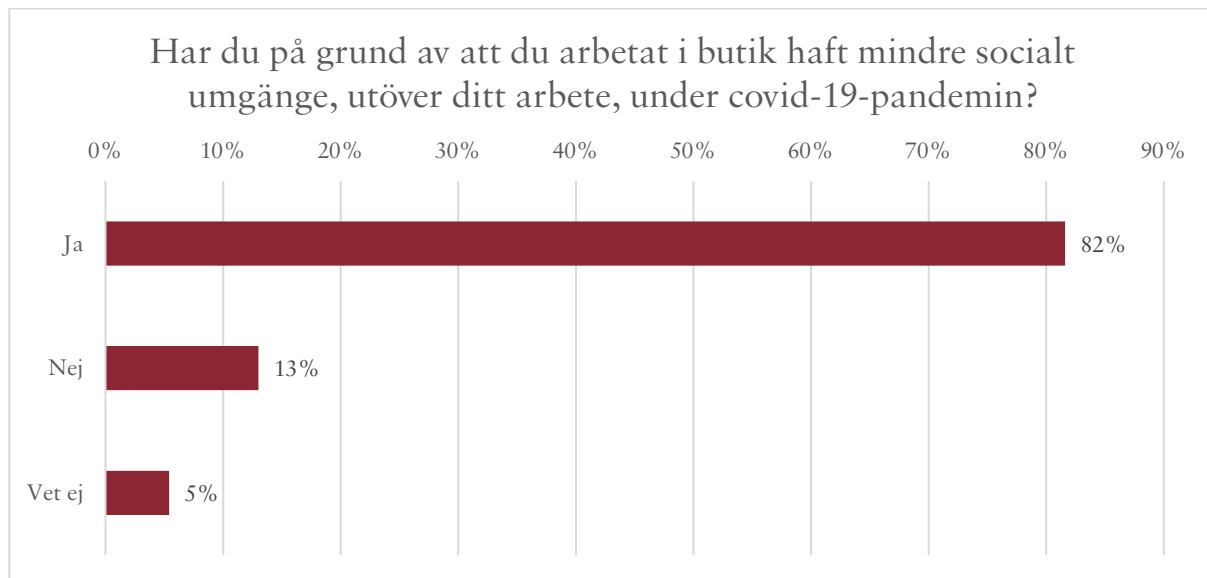
”Stressen har för mig kommit mest av att vi butiksarbetare, som inte har någon auktoritet, ska skydda kunderna genom att uppmana till upprätthållande av restriktioner om så blir nödvändigt. Det har inneburit en stor ökning av anledningar och tillfällen för kunder att utsätta oss för hot, aggressivitet, utskällningar och så vidare. Det är en stor stress att veta att negativ respons förmodligen kommer men ändå ha känslan och tvånget att säga någonting för att på så sätt skydda andra.”

”Jag är inte anställd som ”polis”. Varför inte anställa arbetslösa genom staten som får se till att folk håller avstånd och inte blir för många. Vi har inte personal eller kunskapen. Vågar inte riktigt heller och det stressar mig massor när det ansvaret läggs på oss i butik.”

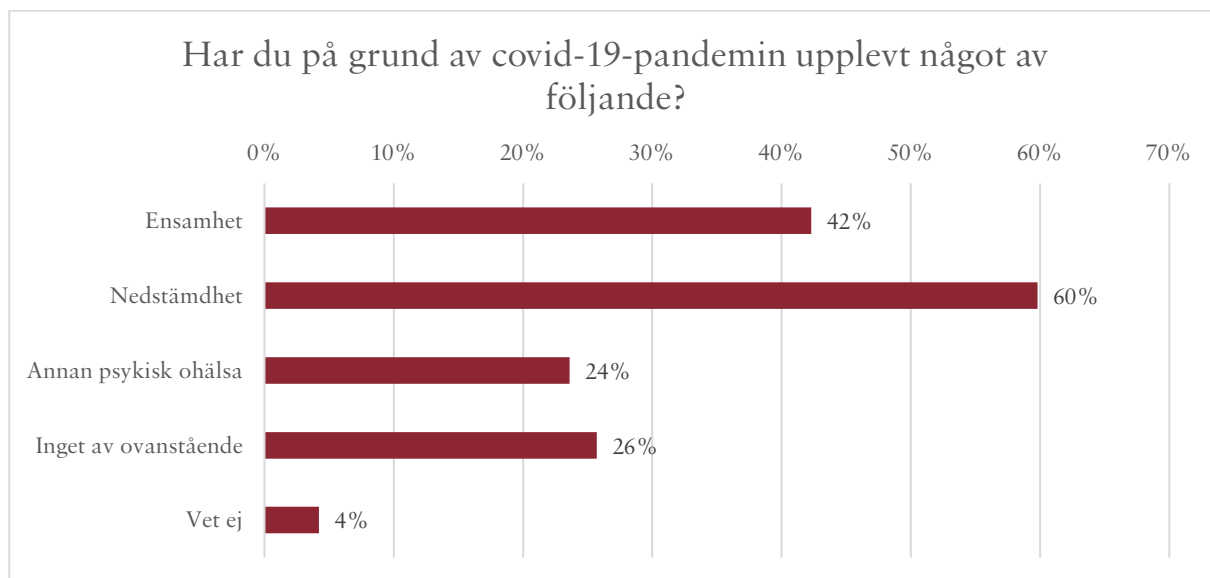
”Den mentala biten av att jobba i butik har blivit jobbigare, vi har ett stort ansvar gentemot kunder som innebär att vi ska konstant påminna om att hålla avstånd, inte skapa trängsel och så vidare... många gånger blir man otrevligt bemött.”

3.5 Hälsa och välmående under covid-19

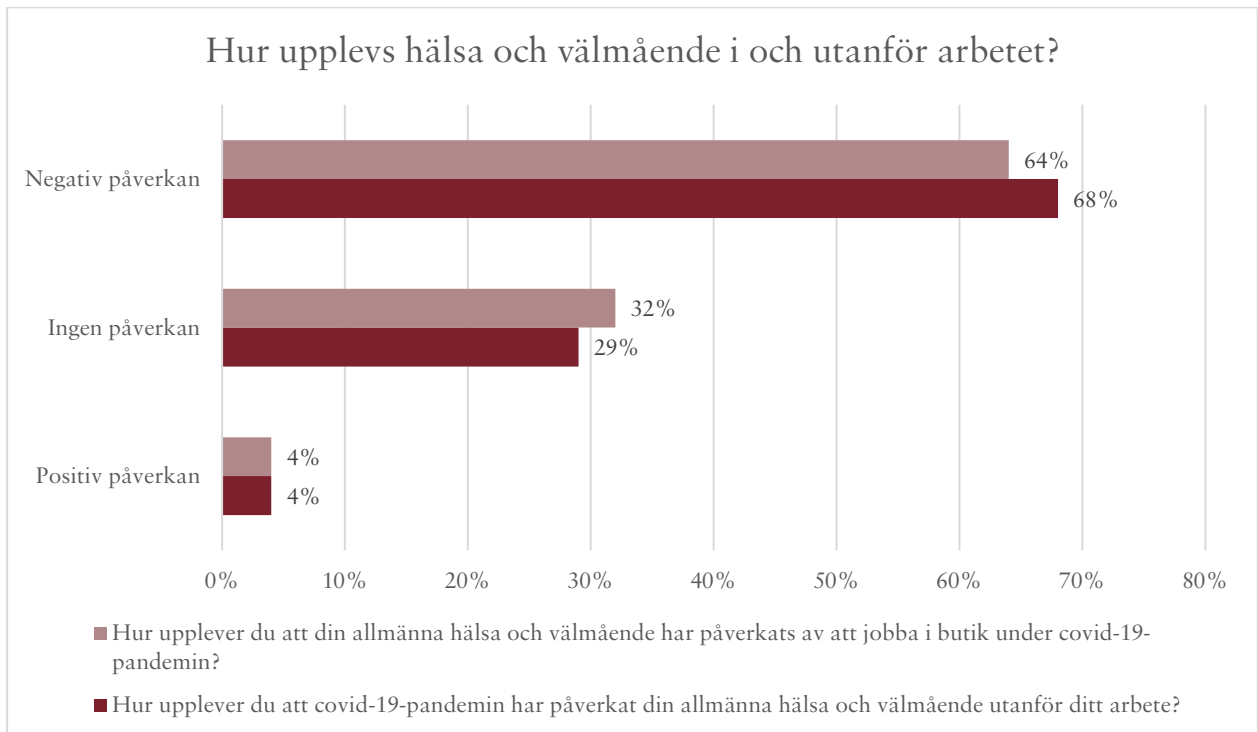
Som beskrivs ovan har anställda i butik, i och med att de varje dag mötte många människor, upplevt stark oro för att smitta närstående samt att bidra till allmän smittspridning i samhället. Det har gjort att många på grund av sitt arbete haft mindre socialt umgänge. Hela 82 procent uppger att de på grund av att de arbetat i butik haft mindre socialt umgänge.

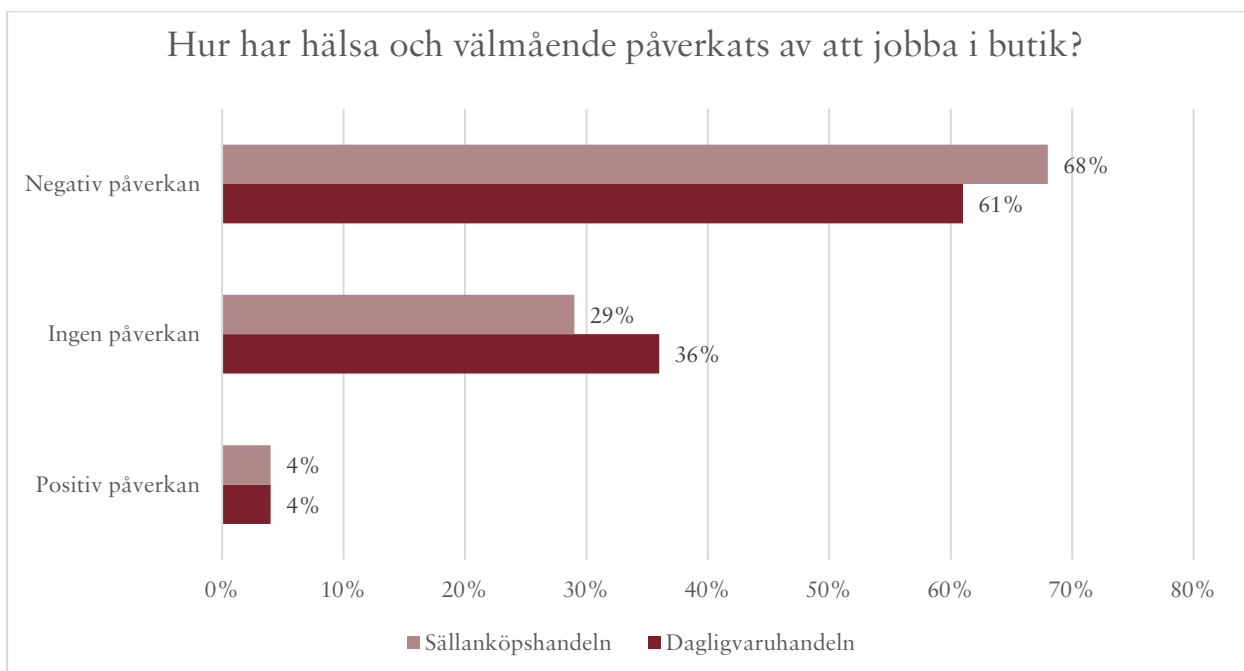
Många butiksanställda säger att covid19-pandemin lett till känslor av ensamhet (42 procent) och nedstämdhet (60 procent). Bland dem som svarat att butiksjobbet har medfört mindre socialt umgänge är det betydligt fler som upplevt ensamhet och nedstämdhet jämfört med dem som svarat att deras sociala umgänge inte påverkats negativt av pandemin.

Som enkätsvaren och de öppna svaren visar ovan har arbetsituationen i butik under covid-19-pandemin varit präglad av mycket oro och stress. Knappt en tredjedel (64 procent) av de butiksanställda säger att de påverkats negativt av att arbeta i butik under covid-19-pandemin. Lite mer än en tredjedel (68 procent) upplever också att deras allmänna hälsa och välmående påverkats negativt utanför jobbet.

En större andel i sällanköpshandeln upplever att deras allmänna hälsa och välmående påverkats negativt av att arbeta i butik, 68 procent jämfört med 61 procent i dagligvaruhandeln. Det går i linje med att anställda inom sällanköpshandeln generellt upplevt mer oro kopplat till både smitta och risken att förlora inkomst.

Även kvinnor och yngre upplever att deras allmänna hälsa och välmående påverkats negativt i högre utsträckning jämfört med män och äldre åldersgrupper.

Samtidigt som många upplevt stark oro och stress kopplat till covid-19 finns det också de som uppmärksammar att det funnits fördelar med att gå till jobbet och få ett socialt sammanhang när annat umgänge har varit begränsat.

”Samtidigt som det har varit påfrestande att vara tvungen att gå till jobbet i butik varje dag så har det samtidigt varit väldigt skönt att kunna sysselsätta sig med ett arbete, att ha 'socialt' utbyte med kollegor och kunder.”

Det finns även positiva aspekterna av att kunna gå till jobbet trots att det är en pandemi. Detta skulle kunna förklara varför det är något färre som säger att den allmänna hälsan och välmåendet påverkats negativt av butiksjobbet än de som säger att den allmänna hälsan och välmåendet påverkats negativt på fritiden.

Kapitel 4. Avslutande diskussion

Sammanfattningsvis visar enkätundersökningen att förutom risk för smitta och sjukdom, som skapat mycket oro under pandemin för butiksanställda, har även andra delar av arbetsmiljön påverkats. Många av de arbetsmiljöproblem och den ekonomiska osäkerhet som butiksanställda lever med vanligtvis har förstärkts under covid-19-pandemin. Arbetsbelastning och stress, som redan före pandemin var ett stort problem, har i vissa branscher blivit högre på grund av ökat kundtryck, högre sjukfrånvaro och frånvarande anställda som inte ersätts. Det gäller till exempel i dagligvaruhandeln, heminrednings- och byggvaruhandeln.

I de delar av sällanköpshandeln som haft färre kunder under pandemin, exempelvis modehandeln, har de anställda i stället fått ökad arbetsbelastning på grund av nedskärningar i kombination med nya rutiner och ökad sjukfrånvaro, vilket också lett till stress.

Många butiksanställda hade redan före pandemin anställningar med få fasta timmar och tvingades jaga extra timmar för att få ihop ekonomin. Den osäkra ekonomiska situationen som många anställda lever under har under pandemin blivit värre på grund av den ökade risken att förlora arbetstid. Anställda som vanligtvis tvingas jaga extra timmar får till exempel inte ersättning för de timmar som ej är schemalagda vid frånvaro på grund av sjukdom eller vård av sjukt barn.

Nedskärningar i de delar av sällanköpshandeln som haft färre kunder har påverkat alla anställda i hög grad. Det gäller både anställda som före pandemin hade få timmar på kontraktet och fyllde på med extra timmar som inte längre finns och de anställda som före pandemin hade fler timmar på kontraktet men som på grund av pandemin har måst gå ner i tid eller permitterats.

Slutligen visar studien att många arbetsgivare brustit i sitt systematiska arbetsmiljöarbete under covid-19-pandemin. Mer än en tredjedel av de butiksanställda menar att bristfälliga rutiner och åtgärder i butiken är en anledning till att de upplevt stark oro över att smittas av covid-19 i butiken de arbetar i. Tidigare undersökningar bland skyddsombud och andra förtroendevalda om hur butiksanställda påverkats av covid-19-pandemin (Handels 2020; Holmlund 2020) pekar på att arbetsgivare många gånger inte gjort riskbedömningar. Vid de tillfällen de gjorts har anställda ofta inte involverats. På arbetsplatser där anställda involverats i riskbedömningar upplever anställda i större utsträckning att riskbedömningarna varit tillräckliga (Holmlund 2020). Brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet, som arbetsgivaren har en skyldighet att bedriva enligt arbetsmiljöverkets föreskrifter, är även problem som Handels undersökningar bland skyddsombud innan pandemin uppmärksammat (Handels 2019).

Villkoren för anställda i butik har på många håll präglats av stora problem vad gäller arbetsmiljö och anställningstrygghet under covid-19-pandemin. Även om det var tydligt redan tidigare har pandemin ytterligare belyst butiksanställdas behov av bättre arbetsmiljö och trygga anställningar med inkomster som går att försörja sig på.

Källförteckning

Handels (2019). *Enkätundersökning till skyddsombud 2019*. Handelsanställdas förbund.

Handels (2020). *Enkätundersökning till skyddsombud 2020*, Handelsanställdas förbund.

Handels (2021). *Enkätundersökning om butiksanställdas välmående och hälsa under Covid-19-pandemin*, Handelsanställdas förbund.

Handelsnytt (2021). *Butikers smittskydd granskat – varannan hade brister*, 2021-06-30.

Holmlund, T. (2020). *Butiksanställdas arbetsmiljö under coronakrisen*, Fakta från Handels 2020:3.

LO (2021). *Vi som inte jobbade hemma*, Landsorganisationen Sverige.

SCB (2021). *Sveriges ekonomi – Statistiskt perspektiv (2)*.

**Du når
Handels Direkt på
0771-666 444**

Hos Handels Direkt får du personlig rådgivning i frågor som rör ditt medlemskap, jobbet och arbetslivet. Det kan vara allt från anställningsvillkor, löner, arbetsmiljö, rättigheter och medlemsförmåner till frågor om din medlemsavgift.

Du når Handels Direkt alla vardagar på telefon 0771-666 444, oavsett var du bor.

Handelsanställdas förbund

Handels Direkt 0771-666 444